

Johan Kvarnström sd

Kirjallinen kysymys neurokirjon henkilöiden palveluista

Eduskunnan puhemiehelle

Neuropsykiatrisesti toimintarajoitteiset henkilöt ja heidän perheensä muodostavat huomattavan osan väestöstä. Tällä hetkellä näille henkilöille tarkoitetut palvelut ovat usein vaikeasti saatavia, eriarvoisia ja hajanaisia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2023 tekemän selvityksen mukaan kyse on usein selkeiden palvelupolkujen puuttumisesta. Uudellamaalla on sitä paitsi edelleen haasteita perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integraatiossa, millä voi olla vaikutusta neuropsykiatrisesti toimintarajoitteisiin henkilöihin.

Uudistettu vammaispalvelulaki ei näytä korjanneen olemassa olevia ongelmia. Se johtuu osittain siitä, että siitä tuli säästölaki. On kuitenkin pohdittava sitä, mikä on taloudellisesti järkevää pitkällä aikavälillä. Nepsy-verkosto korostaa kannanotossaan sitä, että varhainen tuki tulee pitkällä aikavälillä halvemmaksi. Siinä tuodaan myös esiin, että varhaisten palvelujen puute johtaa usein neurokirjon henkilöiden hyvinvoinnin heikkenemiseen. Siinä mainitaan myös, että autismikirjon ihmisillä on kymmenkertainen itsemurhariski muihin verrattun.

Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on tärkeä kirjaus, joka kuuluu näin: ”Hallitus kiinnittää erityistä huomiota neuropsykiatrisesti oireilevien (nepsy) lasten palveluihin ja heidän perheittensä tukeen sekä nopeaan diagnosointiin ja avun piiriin pääsyyn.” Kysymys kuuluu, miten tätä kirjausta on toteutettu hallituskaudella ja miten paljon sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdistuneet leikkaukset ovat ristiriidassa tämän kirjauksen kanssa. Kirjauksen toteuttaminen vaatii sekä käytännön toimia että riittäviä resursseja.

Hallitusohjelmassa mainitaan myös vuoden 2024 määräaikainen panostus, ”jossa panostetaan lasten ja nuorten neuropsykologisten häiriöiden kuntoutukseen ja kuntoutuspalveluihin Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen kautta”.

Tämän mukaisesti Orpon hallitus ilmoitti marraskuussa 2023, että se ”vahvistaa lasten ja nuorten neuropsykiatrista kuntoutusta 25 miljoonalla eurolla”. Hallitus päätti myös siirtää uudistetun vammaispalvelulain voimaantuloa myöhemmäksi. Hallitusohjelmassa todetaan, että määräaikainen panostus on voimassa uuden lain voimaantuloon saakka.

Jos laki olisi tullut voimaan ennen vuoden 2023 vaaleja tehdyn yksimielisen päätöksen mukaisesti, neurokirjon henkilöt olisivat hyvin todennäköisesti saaneet enemmän palveluja kuin ilmoitetun 25 miljoonan euron suuruisen määrärahan verran. Hallitus siis toisin sanoen poisti suuren summan ja määräaikaaisesti lisäsi pienen ja esitti tämän kunnianarvoisena panostuksena.

Kirjallinen kysymys KK 101/2026 vp

Näin hallitus toimi myös hoitotakuun suhteen. Myös siltä osin hallitus teki suuren leikkauksen eli heikensi hoitotakuuta noin 120 miljoonalla eurolla, ja sen jälkeen se paikkasi tilannetta sinänsä tärkeällä, mutta pienemmällä panostuksella nuorten terapiatakuun muodossa. Kun samalla otetaan huomioon myös kolmannen sektorin toimintaan tehty leikkaukset, toimenpiteiden nettovaikutus nepsy-lapsiin on todennäköisesti kielteinen.

On epäselvää, miten hallitus toteuttaa nopeaa diagnosointia ja avun piiriin pääsyä koskevan kirjauksensa, kun hyvinvointialueet kärsivät niukoista resursseista. Selvitykset ja diagnosointi ovat tärkeitä, mutta nykyisessä järjestelmässä juuri ne vievät paljon resursseja, kun taas niiden palvelujen ja terapian saatavuus, joita asianomaisten tulisi selvitysten tulosten perusteella saada, on ala-arvoista. Tämä valuvika ei ole Orpon hallituksen syytä, vaan piirre, joka on ollut järjestelmässämme jo pitkään.

Toinen ongelma, josta monet terapiaa tarvitsevat kärsivät, on se, että psykiatrin lausunto hoitosuosituksesta ei ole riittävä kuntouksen ja muun terapian saamiseen, koska sen myöntäminen on Kelan tehtävä ja Kela tarkastelee asiaa enemmän lainopilliselta kuin lääketieteelliseltä kannalta. Lainsäädäntöä tulisi kehittää siten, että julkisen terveydenhuollon tekemän lääketieteellisen arvion pitäisi aina olla ratkaiseva, mikä vastaisi Suomen perustuslain henkeä.

Neurokirjon henkilöt kärsivät myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjen valtionavustuksiin tehdyistä leikkauksista. Kolmas sektori järjestää neurokirjon henkilöille monia palveluita, eikä julkinen terveydenhuolto aina pysty korvaamaan järjestöjen panoksia. Hallitus etsii tapoja, joilla sosiaalihuoltoon voitaisiin tehdä vielä 100 miljoonan euron suuruiset lisäsäästöt, ja lisää leikkauksia voi olla luvassa kevään budjettiriihestä. Tämä linja on ristiriidassa kirjauksen kanssa, jonka mukaan ”hallitus kiinnittää erityistä huomiota neuropsykiatrisesti oireilevien (nepsy) lasten palveluihin ja heidän perheittensä tukeen sekä nopeaan diagnosointiin ja avun piiriin pääsyyn”.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo toteuttaa hallitusohjelman kirjauksen, jonka mukaan se ”kiinnittää erityistä huomiota neuropsykiatrisesti oireilevien (nepsy) lasten palveluihin ja heidän perheittensä tukeen”,

onko hallitus valmis tekemään kevään budjettiriihessä päätöksiä, joilla parannetaan neurokirjon henkilöiden tilannetta,

onko hallitus valmis aloittamaan kansallisen nepsy-ohjelman valmistelun,

onko hallitus valmis arvioimaan uudelleen vammaispalvelulain uudistusta, jos käy ilmi, että se on nykyisessä muodossaan riittämätön, ja

aikooko hallitus parantaa näiden ihmisten asemaa muun lainsäädännön avulla?

Kirjallinen kysymys KK 101/2026 vp

Helsingissä 23.3.2026

Johan Kvarnström sd